
Con Trích Ré Sơn Nam

Đêm ấy, ngôi nhà lâu của cai tổng Báu rộn rịp khác thường. Hàng chục cây đèn măng xông cháy sáng rực ở ngoài sân và trong phòng khách. Từ bốn hôm trước, bọn gia nhân phải thức khuya dậy sớm để treo bông kết tuốt, chuẩn bị ngày gần huy chương Nông Nghiệp (Méríte agricole) do quan phó tham biện cử hành.

Các thân hào, hương chức hội tề đã tề tựu từ hồi bốn giờ chiều.

Ông tổng Báu mặc áo dài khăn đóng đứng ngoài cửa bắt tay từng người. Mặt trời xuống dần, cảnh vật trở nên âm u. Ông tổng chạy tới lui, quát tháo từng chập:

- Xong chưa! Nhớ un muối bốn phía sân. Quan phó tham biện là người Lang Sa. Ông sợ muối lắm. Muối cắn... tức là chích nọc vì trùng sốt rét. Hôm trước, ông cắn dạn làm thế nào đừng cho muối cắn ông!

Rồi ông tổng nói với tên tổng khậu (đầu bếp):

- Sửa soạn cho xong đi! Chừng một giờ nữa...

Tên tổng khậu đáp:

- Dạ, đầu đó xong xuôi rồi. Bữa này, nhứt định quan phó tham biện hài lòng. Món này đặc biệt... ngon hơn đồ Tây.

Rồi anh tổng khậu chạy vào phòng khách. Anh ta trở ra, mặt mày hờ hãi:

- Chết cha! Ông cho phép tôi sửa soạn ngay giữa sân này... Phải đốt lửa trước để có than...

Ông tổng Báu gật đầu:

- Cứ dọn ngay giữa sân. Nãy giờ, tao nói trừ hao... Còn sớm mà.

Dưới ánh đèn măng xông sáng trưng còn hơn ban ngày, bọn gia nhân hí hục làm việc dưới sự điều khiển của anh tổng khậu. Họ chất hàng bảy tám chục khúc củi, đốt cháy rực trời, theo kiểu... hướng đạo đốt lửa trại, có điều khác là đồng lửa ấy dài như hình chữ nhật. Hồi lâu lửa ngọn hạ xuống, họ đem tới năm ba cần xé đựng đầy vỏ dừa, lại vỏ dừa tươi, phơi khô.

Mấy ông hương chức hội tề khen nức nở:

- Than vỏ dừa đượm lắm.

Mớ vỏ dừa được tung vào đồng lửa. Một mùi thơm bay ra... Trong khi ấy anh tổng khậu đến phía sau nhà, truyền lệnh:

- Đập đầu con bò con cho mau. rồi cạo lông sơ sơ. Nhớ mổ bụng, đem bộ đồ lòng ra cho sạch. Phải giữ nguyên hình dạng con bò: đuôi, móng, lưỡi, lỗ tai... Mất một món là bọn mình... mất danh dự.

Bọn gia nhân đốt đuốc, đập đầu con bò con. Anh tổng khậu vào nhà bếp thúc hối:

- Nhớ chưa! Bàn thứ nhứt đầy chuối chát; bàn thứ nhì, khế chua; bàn thứ ba, bánh hoi; bàn thứ tư, bánh tráng; bàn thứ năm, mắm nêm; bàn thứ sáu, muối tiêu.

Mấy chi ở nhà bếp cười dòn!

- Đây đủ hết rồi. Còn bàn thứ bảy?

Anh tổng khậu nói:

- Bàn thứ bảy thì dành riêng để uống rượu. Cứ khiêng lên sau, khi tôi ra lệnh...

Đồng lửa than đã ngún đỏ rực giữa sân.

Hai tên gia nhân cầm sẵn bốn cây nọc, mỗi đầu hai cây treo lại. Ông tổng Báu cười hí hí:

- Món này đặc biệt lắm, bò gác treo! Bên Tây, họ chưa ăn uống sang trọng như ở xứ mình.

Một ông hương chức hội tề nói phụ họa:

- Hồi nào tới bây giờ, tôi nghe nói thịt bò gác treo nhưng chưa nếm lần nào. Đêm nay, dịp may hiếm có... bỗng dưng mọi người đều nhảy nhồm. Từ phòng khách có tiếng con chim gí kêu to:

- Ré... ré... ké... ké...

Ông tổng Báu đứng dậy, giận xanh mặt:

- Bà Hai đâu? Tôi cần dặn mấy bữa rầy mà cứ để như vậy. Con trích phá đám. Đêm nay, coi chừng...

Cử tọa cười vang lên. Con trích vừa nhảy vừa bay sập sần ra sân. Nó to bằng con gà tre, lông xanh mượt như lông chim sa sả (chim chạ). Cái mông con trích cứ đưa qua đưa lại, đỏ hói... Đôi chân đỏ đậm nhảy tới, quơ móng nhọn lều, bén như dao cạo. Ông Tổng Báu la tiếp:

Bà Hai chính là người vú già nuôi bé Kiều, đứa con gái út của ông tổng. Bà cố sức chạy theo... Con trích cứ "ré" lên, bay vòng quanh đồng lửa. May quá, bà Hai chặn đầu con trích, ôm vào lòng, nói khề với ông tổng như để giải thích, xin lỗi:

- Dạ, cô bé Kiều mở cửa thỉnh linh.

Vừa dứt lời, bé Kiều chạy tới, khóc thút thít:

- Ba ơi! Con trích đâu rồi? Ba rầy con hả?

Ông tổng bấu vuốt tóc con:

- Thôi nín đi. Ba rầy bà Hai chứ đâu có rầy con, con lên lầu mà ngủ đi.

Bé Kiều nũng nịu:

- Con không ngủ đâu. Tại sao ba nhốt con trich trong lồng. Nó kêu hoài, tội nghiệp nó lắm.

Từ ngoài sân, đứa gia nhân chạy vào, nói giọng nghiêm trang:

- Thưa ông! Ca nô ông phá tham biện tới rồi!

Ông tổng Báu giật mình, nói với bà Hai:

- Được rồi Bà thả con trich ra khỏi lồng. Cho con trich vô ở trong phòng với bé Kiều nghe không?

Rồi ông nài nỉ:

- Bé Kiều! Đêm nay, ba mắc công chuyện. Con ở trong phòng mà chơi với con trich. Kẹo bánh thiếu gì ở trong đó.

Bà Hai ôm con trich, vào phòng khách rồi lên lầu, bé Kiều chạy theo bà. Nó mừng rỡ, ông tổng không nhốt con trich nữa. Nó tha hồ đùa giỡn, bẻ bích bích qui cho con trich ăn...

*

* *

Con trich, gọi nôm na là “trich ré” thuộc vào loại chim rừng đẹp nhứt. Nói đúng hơn, nó là loại chim sống ở nơi đồng cỏ hoang dại. Trich bay rất thấp, lúi trong cỏ rất khéo một khi lâm nguy, bay không kịp. Thịt trich ăn khá ngon, nào kém thịt gà.

Qua lúc sa mưa, nếu lội bộ qua vùng cỏ mênh mông, ta có thể gặp hàng chục ổ trich, trong mỗi ổ có năm sáu trứng. Như người, trich cất cánh bay bổng hoặc chui xuống cỏ, đứng như chết.

Trich lại có tài đá lộn như gà. Nhiều người nuôi trich để giữ nhà. Mỗi khi gặp người lạ, trich “ré” lên inh ỏi để báo động, rồi chạy tới, vừa cắn, vừa đá, vừa bay... Bị tấn công thành linh, khách lạ khó bề xoay trở, thường chịu rách quần áo, trầy da hoặc đui mắt.

Bé Kiều là con gái út của ông tổng Báu. Ông tổng có đưa con trai lớn, chết vì bệnh ban đen hồi năm ngoái. Bé Kiều là đứa con gái duy nhất còn lại trong gia đình. Mẹ bé Kiều mất khi bé Kiều được đầy tháng. Vì vậy, bé Kiều là hòn ngọc trong gia đình.

Một hôm, lúc dạo xóm với ông tổng, bé Kiều gặp con trich nuôi trong nhà người tá điền. Bé Kiều khóc lóc, đòi đem con trich ấy về nhà nuôi cho bằng được. Ông tổng chiều con, sắm chiếc lồng sơn son để nuôi trich. Nhưng bé Kiều giận lẫy, không muốn nhốt con trich vào lồng.

Con trich trở thành con búp bê được bé Kiều nân niu... Hễ bé Kiều đi đâu là con trich chạy theo đó như hình với bóng.

Thỉnh thoảng, con trich phóng uế nơi phòng khách. Bà Hai đành phải làm công việc lau chùi... và lau chùi không hờ tay nếu con trich ăn uống không tiêu. Những lúc ấy, bé Kiều khóc lóc, đòi kiếm thuốc cho con trich uống... Ông tổng Báu đành xuống nước nài nỉ con, hứa mai hứa mốt. Ban đêm bé Kiều để con trich ngủ bên giường, sợ kẻ trộm lên vào nhà bắt con trich cung.

Ông tổng lắm lúc bực mình và tỏ ra thông cảm với nỗi khổ nhọc của bà Hai:

- Bà đừng phiền, bé Kiều thiếu tình thương của mẹ. Nó gắt gỏng khó tánh, tội nghiệp nó. Vái trời cho con trich sống hoài. Rồi con trich chết, chắc nó mang bệnh theo.

*

* *

Buổi gấn huy chương Nông Nghiệp đã cử hành xong. Ông tổng Báu đứng im như một người lính, ưỡn ngực, nín thở. Sau đó, ông xin phép với quan phó tham biện:

- Mang huy chương lúc ăn uống là điều thất lễ với... chánh phủ Lang Sa. Tôi muốn đem cái huy chương này cất trong tủ thờ...

Quan phó tham biện cười nhếch mép rồi gật đầu, vỗ tay... Tất cả cử tọa đứng dậy, vỗ tay phụ họa hồi lâu mới dứt.

Cai tổng Báu bước ra sân, nói khề với anh tổng khậu:

- Đem món ăn ra giữa sân!

Quan phó tham biện hơi ngạc nhiên. Ban nãy ông tổng Báu giới thiệu món ăn duy nhất: thịt bò con. Bây giờ, bốn đứa gia nhân đặt con bò con lên kiệu, khiêng ra sân, gác lên mấy cây tre, trên đồng lửa than đỏ rực.

Trông con bò ngổ nghĩnh, ngây thơ và nên thơ quá! Nhờ tài khéo léo của anh tổng khậu, con bò như sống lại, nhả răng cười trên đồng lửa hồng! Ban nãy, anh ta đã dùng hai khúc cây nhỏ, chỏi mí mắt khiến con bò vẫn thức tỉnh trong cái chết, đôi mắt tròn xoe, trao tráo!

Anh tổng khậu khoát tay làm dấu hiệu với mấy người nhà bếp.

Họ xúm nhau khiêng bàn, mấy cái bàn riêng biệt đầy chuối chát, khế chua, mắm nêm. Đầu đó xong xuôi, ông tổng Báu trình trọng đứng dậy.

- Thưa quan phó chủ tỉnh, thưa quý anh... hương chúc hội tề. Hôm nay là ngày vui, chúng tôi xin đãi tiệc mọn. Muốn ăn món thịt bò gác tre này, xin quý vị chịu phiền dời gót ngọc dạo chung quanh con bò. Lời tục thường nói: Ngồi một chỗ ăn ít, trái lại, nếu vừa đứng vừa ăn thì ta ăn nhiều hơn...

Quan phó chủ tỉnh nhờ hiểu chút ít tiếng Việt nên gật đầu, vỗ tay. Chờ khi tràng pháo tay chấm dứt, quan phó chủ tỉnh nói to:

- Ông cai tổng là chủ nhà, chủ tiệc. Vậy thì mời ông ăn trước cho mọi người bắt chước theo...

Ông tổng Báu cúi đầu:

- Cảm ơn quan lớn.

Quan phó chủ tỉnh rót ly rượu chất để tán thưởng:

- Ông cai tổng uống, uống cạn ly...

Uống xong ly rượu, ông tổng Báu càng cao hứng, nói thao thao bất tuyệt:

- Món ăn này ăn bằng cây dao và đôi đũa. Trước tiên mình cầm dao, đâm lún vào da con bò...

Quả đúng như lời, mũi dao vừa xấn vào da bò là một lõi thịt đỏ tươi từ từ vọt ra. Ông tổng Báu cắt khúc thịt nửa sống nửa chín ấy, gấp trong đũa.

Đến bàn thứ nhứt, ông lượm một miếng chuối chát, kể đến, miếng rau sống, miếng bánh tráng rồi ông gói lại, đem chấm tại bàn có mắm nêm. Tráng pháo tay nổi lên... Ông tổng đưa miếng thịt bò vào miệng. Rồi ông đến bàn rượu, nâng lên chén rượu để!

Cử toạ lần lượt vào tiệc.

Họ sắp hàng một, lụi mũi dao vào hông con bò, cắt thịt rồi đi dạo vòng quan con bò, từ bàn chuối chát đến bàn rượu... theo cái vòng lẩn quẩn thú vị. Đêm càng khuya, bao tử của đám thực khách càng đầy thịt rượu... Lần đầu tiên, được thưởng thức món ăn đầy đủ hương vị "bản xứ thuộc địa miền nhiệt đới," quan phó chủ tỉnh uống rượu say mềm... Ông ta nói:

- Uống quá! Phải chi ở chợ... mình mở ra dạ hội khiêu vũ.

Ông tổng Báu chấp tay, kiểu lồi:

- Dạ, chôn này quê mùa, thiếu gái đẹp...

Đâu được. Đàn ông có thể khiêu vũ với đàn ông... Nãy giờ, ăn thịt bò hơi nhiều, ăn chỉ có một thứ.

Bỗng dưng, từ trong phòng khách có tiếng "Ké! Ké! Ré! Ré!" lạnh lạnh!

Cử toạ giựt mình và ông tổng Báu như sống trong cơn ác mộng! Trời ơi! Con trích ré của bé Kiều lại chạy xuống, vừa chạy vừa vỗ cánh, vừa vỗ cánh há mỏ, hươi móng.

Tất cả quan khách đều là kẻ lạ! Bản năng con chim rừng ấy thúc dục nó phải liều mạng để báo động, hành hung đánh đuổi... quân thù! Và trong đám quan khách ấy, người xa lạ và khó thương nhất chính là kẻ lớn con, ăn mặc lạ lùng mà hồi nào đến giờ nó chưa từng thấy.

Ông tổng Báu la lên:

- Bà Hai! Tôi giết bà bây giờ. Bộ bà ngủ gục ở trên hả?

Cử toạ xô ghế, đứng dậy... ông phá tham biện cứ ngồi lì một chỗ. Ông ta khòm xuống thấp, dang hai tay ra để chào đón cho chim quá đẹp.

Con trích nhảy tới, đá túi bụi... Ông phó tham biện chủ tỉnh cố gắng chụp nó vào lòng để vuốt ve...

Ông tổng Báu la hoảng:

- Quan lớn coi chừng!

Ông tổng vừa dứt lời, quan phó tham biện cau mày, rút khăn mùi soa chùi mấy vết máu tươm ra trên làn da tay vừa bị đâm, bị mổ.

Con trích thối lui, thủ thế.

Từ phía sau, bé Kiều la lên:

- Trích! Trích! Mày chạy đi đâu vậy? Nãy giờ tao thức dậy kiểm mầy gần chết! Lạ lắm hả?

Con trích lại phóng tới, mổ vào mặt quan phó tham biện. Tức giận, quan phó tham biện đứng dậy, đá mạnh. Trúng mũi giày da, cont rách đau điếng, té nhào vì mất thế quân bình.

Ông tổng Báu đỏ mặt hộc hộc vì linh tính như báo trước điềm không may. Ông chạy tới, chụp con trích rồi xin lỗi:

- Quan lớn đừng phiền. Nãy giờ tôi nhốt con trích này ở trên lầu. Chẳng qua lạ sự sơ sót. Để tôi lấy thuốc thoa cho quan lớn.

Nhưng... đường đường một đẳng thượng quan, lẽ nào quan phó tham biện lại chịu thua một con chim nhỏ bé... Ông ta nói:

- Đưa cho tôi coi!

Tổng Báu run rẩy, nghĩ đến phản ứng của bé Kiều. Con trích ré lên thật to, mổ vào mắt ông phó tham biện.

Lần này ông đề phòng trước, chụp mỏ nó rồi vặn cổ.

Bé Kiều khóc thét lên:

- Trả cho tôi! Trả lại cho tôi!

Ông phó tham biện đắc thắng, mặt mày vênh váo như vừa giết được kẻ thù. Bé Kiều là đứa con nít quèn, đâu xứng mặt đối thoai với ông ta. Ông ta tiếp tục làm công việc của kẻ chiến thắng:

- Để tôi "rô ti" con trích này, thịt nó ngon lắm.

Vừa dứt lời, ông ta quăng xác con trích vào đồng than đỏ rực. Bé Kiều từ nãy giờ theo dõi mọi hành động của ông Tây tàn ác. Nó chạy tới để cứu xé ông Tây lạ mặt. may thay, bà Hai chặn lại, nài nỉ:

- Tôi nghiệp tôi, cô ơi!

Mùi lông trích bay lên khét lẹt, bé Kiều cắn tay bà Hai để giải vây rồi chỉ ngón tay vào mặt quan phó tham biện:

- Chết mẹ mày! Mày nướng...

Nhanh như chớp, ông tổng Báu tới bên cạnh bé Kiều, bụm miệng con rồi giả vờ đóng kịch:

- Bà con xem... Thấy con trịch cắn quan lớn, bé Kiều nổi giận, đòi nướng con trịch, đòi giết con trịch cho hả giận... À! Thôi, lên phòng nằm, sáng mai ba kiểm cho con một con trịch khác.

Rồi ông nói với bà Hai:

- Đem bé Kiều lên tầng lầu trên. Còn bà thì đứng lẫn quần gần đây, coi chừng nó chạy trở xuống, nói bậy, ở tù cả đám.

Bé Kiều, nổi điên lên. Hai bàn tay bà Hai nhấc nó khỏi mặt đất, bồng nó lên tầng lầu. Rồi bà Hai trở xuống ngồi chặn ngay thang lầu.

Bé Kiều nhớ tới con trịch khôn ngoan hằng đêm ngủ với nó, hằng ngày ăn uống đùa giỡn với nó. Trời! Con trịch này chết rồi! Giận quá. Thủ phạm lại là cha nó. Nếu cha nó không trao cho ông Tây thì con trịch vẫn sống nhăn. Bé Kiều quyết trả thù. Phải làm một việc mà cha nó khi hay tin sẽ khóc... như nó đã khóc. Nó sợ nhớ đến cái hồ nước ở gần nhà bếp. Mọi khi cha nó cấm dận, ngăn cấm không cho nó lại gần. Đêm nay, lát nữa, nó sẽ bắc ghế, rình lúc người ở nhà bếp sơ ý... Nó nhảy vô hồ nước để trốn. Hồ nước mát lắm. Nhảy vào đó như nhảy xuống sông. Tại sao cha nó ngăn cấm không cho nó tắm dưới sông...

*

* *

Tàn bữa tiệc, sau khi quan khách ra về, ông tổng Báu đến tủ thờ, đem cái huy chương Canh Nông ra gắn trước ngực. Rồi ông ta chạy lên lầu để an ủi bé Kiều, khoe khoang với bé Kiều rằng cái huy chương quý hơn con trịch. Nếu cần, ông sẵn sàng cho bé Kiều mang cái huy chương để ngủ đêm nay.

Ông trở mắt:

- Bé Kiều đâu? Bà Hai.

Bà Hai đáp:

- Dạ, cô bé ở đâu đó mà!

Bọn gia nhân đốt đuốc, chạy lăng xăng. Hồi lâu, công việc tìm kiếm được chấm dứt vì một đứa gia nhân đã sợ nhớ tới cái hồ nước. Anh ta cầm đuốc, dựa bên thành hồ, trở mắt... bàn tay rụng rời buông ngọn đuốc...